MASARYKOVA UNIVERZITA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Kritický multikulturalismus v praxi. Scénáře lekcí pro učitele výtvarné výchovy v mezinárodní škole.

Závěrečná práce

AGNIESZKA LANDOWSKA

Vedoucí práce: Mgr. Jan Špaček

Ústav hudební vědy
Doplňující Pedagogické Studium

Brno 2021

MUNI
ARTS

Bibliografický záznam

Autor: Agnieszka Landowska
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Ústav hudební vědy

Název práce: Kritický multikulturalismus v praxi. Scénáře lekcí pro učitele výtvarné výchovy v mezinárodní škole.

Studijní program: Celoživotní vzdělávání

Studijní obor: Doplňující Pedagogické Studium

Vedoucí práce: Mgr. Jan Špaček

Rok: 2021

Počet stran: 60

Klíčová slova: kritický multikulturalismus, multikulturalismus, multikulturní výchova, výtvarná výchova, scénáře lekcí, mezinárodní škola

Bibliographic record

Author: Agnieszka Landowska
Faculty of Arts
Masaryk University

Title of Thesis: Critical multiculturalism in practice. Lesson plans for Art teachers at an International School.

Degree Programme: Lifelong Education

Field of Study: Complementory Educational Studies

Supervisor: Mgr. Jan Špaček

Year: 2021

Number of Pages: 62

Keywords: critical multiculturalism, multiculturalism, multicultural education, art education, lesson plans, international school

Anotace

V této práci bych chtěla začlenit vybrané aspekty teorie kritického multikulturalismu do scénářů vyučovacích hodin pro učitele výtvarné výchovy v mezinárodní škole. Výchozím bodem této práce je kritická reflexe mé vlastní pedagogické praxe jako učitele výtvarné výchovy na Mezinárodní škole v Olomouci. Práce je rozdělena do dvou částí: teoretické a praktické.

V první části nastiňuji teoretický rámec multikulturní výchovy spolu s dalšími teoriemi. Dále se zaměřuji na teorii kritického multikulturalismu a její podstatnost pro uvažování o dnešní multikulturní výchově. Popisuji, co by kritický přístup ke vzdělávání mohl znamenat pro učitelskou praxi ve třídě.

V druhé části této práce využívám hlavní myšlenky kritického multikulturalismu v scénářích vyučovacích hodin. Vysvětluji svůj pedagogický přístup a pokouším se jej aplikovat do plánů výuky. Hlavním cílem této části je přispět k vytvoření demokratičtějšího kurikula. Pod pojmem „demokratičtější“ mám na mysli kurikulum, které by zpochybňovalo rasismus, genderové nerovnosti a povzbuzovalo studenty ke zkoumaní eurocentrických předsudků a sociálních/strukturálních vztahů. Plány lekcí jsou navrženy jako připravené scénáře se všemi přílohami, připravené k použití pedagogy.

Abstract

In this paper I would like to incorporate aspects of critical multiculturalism into lesson plans designed for Art teachers at international schools. Starting point of this paper is a critical reflection of my own pedagogical practice as an Art teacher in International School Olomouc. The paper is divided into two parts: theoretical and practical.

In the first part I am outlining the theoretical framework of multicultural education in connection with other theories. Further I focus on a critical multiculturalism theory and its importance for thinking about today's multicultural education. I describe what a critical approach to education might mean for a teacher and classroom practice.

In the second part of this thesis I employ main ideas of critical multiculturalism in lesson plans. I explain my pedagogical approach and try to apply it into lesson plans. The main goal of this part is to contribute to building a more democratic curriculum. By 'more democratic' I mean curriculum that would challenge racism, gender inequalities and encourage students to investigate Eurocentric bias and social structures. Lesson plans are designed as ready scenarios with all attachments, ready to be used by educators.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou oborovou práci na téma **Kritický multikulturalismus v praxi. Scénáře lekcí pro učitele výtvarné výchovy v mezinárodní škole.** zpracovala sama**.** Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v textu a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 29. dubna 2021 .....

Agnieszka Landowska

Obsah

Moje zkušenost s multikulturní výchovou – kritická reflexe **11**

1 Úvod **15**

2 Multikulturní výchova – teoretický ramec **16**

2.1 Multikultiralismus – definice 16

2.2 Multikulturalismus a jeho směry 17

2.2.1 Pluralistický multikulturalismus 17

2.2.2 Liberální multikulturalismus 18

2.2.3 Kritická rasová teorie (CRT) 19

2.2.4 Teorie barvosleposti 20

2.2.5 Kritický multikulturalismus 21

2.3 Přístupy k multikulturní výchově 24

2.3.1 Přístup založený na kulturních standardech 24

2.3.2 Transkulturní přístup 25

3 Kritický multikulturalismus: Perspektiva pro výuku **27**

3.1 „Být“ pedagogem začleňujícím kritický multikulturalismus 29

4 Úvod do praktické části **31**

4.1 Zdůvodnění jazykové volby 32

5 Scénáře lekcí/Lesson plans **33**

5.1 Lesson 1: More than dream catchers and headdresses 33

5.2 Lesson 2: Statues and monuments - Confronting history 40

5.3 Lesson 3: Inclusive toy design 45

5.4 Lesson 4: Gender inequalities 50

Seznam použitých pramenů a literatury **57**

Moje zkušenost s multikulturní výchovou – kritická reflexe

Již pět let pracuji na Mezinárodní škole v Olomouci (ISO) jako učitelka výtvarného kroužku se dvěma skupinami žáků základních škol (ve věku 5-7 let a 7-11 let). Mám také dvouletou zkušenost jako učitelka výtvarné výchovy se skupinou studentů Cambridge Secondary 1(CS1) (věk 11-14 let). ISO je mezinárodní školou pod záštitou Cambridge a registrovaným členem International Primary Curriculum (Mezinárodní vzdělávací program pro základní školy). Všechny předměty jsou vyučovány v anglickém jazyce. Kromě českých studentů má ISO studenty z více než 15 dalších zemí.1

V tak pestré národnostní škále je běžné, že zde studují žáci různých rasových/etnických skupin s odlišným kulturním zázemím a náboženským vyznáním.

Multikulturní přístup ke vzdělávání v takovém prostředí je jedním z hlavních cílů vzdělávacího programu. Jak uvádí ISO na webových stránkách školy, jejich hlavním přesvědčením je:

„Mezinárodní škola by měla učit respektu a podporovat porozumění mezi lidmi z různých částí světa a kultur. Dále také věříme, že schopnost orientovat se v mezinárodním prostředí je nesmírně důležitá pro děti a žáky, kteří budou:

- více cestovat
- pracovat v zahraničí v jiné kultuře
- pracovat v rodné zemi, ale pro firmy které operují v různých kulturních parametrech
- žít v rodné zemi, ale po boku stále různorodějších kultur
- částí řešení světových problémů, jako například udržitelného prostředí, který bude potřebovat kontribuci různých kultur

[1] Toto je přibližné číslo z období mého působení v ISO 2014–2018. Vzhledem k tomu, že mnoho studentů jsou děti diplomatů nebo zahraničních pracovníků, kteří často mění pracoviště, toto číslo se každý rok mění.

- žít ve světě, který je ovlivněný událostmi tvořícími se z jiných kultur než je jejich rodná''[2]

Bylo mi jasné, že osnovy, které budu vytvářet, by měly odrážet tato přesvědčení. U žáků základních škol jsem měla plnou autonomii při plánování osnov. U starších žáků jsem měla k dispozici rámcový vzdělávací program, ale měla jsem volnost při plánování jednotlivých lekcí.

Bylo mi řečeno, že jedním z hlavních cílů školy je začlenit do výuky aspekty multikulturního vzdělávacího programu. Podpora interkulturního respektu, oceňování a oslava rozmanitosti by měly být hodnoty, na které jsem se zaměřovala při přípravě plánů hodin.

Kromě těchto obecných doporučení jsem nedostala žádné další instrukce ani příklady toho, jak zde multikulturní výchova vypadá v praxi. Svým způsobem to vnímám jako něco pozitivního, protože to pro mě byla výzva, abych si tuto cestu našla sama. Na druhou stranu by jistě bylo přínosné, kdyby instituce, která se „specializuje" na mezinárodní vzdělávání, měla ucelenou vizi, jak k multikulturní výchově přistupovat. Pedagogům by to mohlo pomoci, aby se nedostali do pasti, kdy by si věci zjednodušovali a vytvářeli neprospěšné stereotypy.

Během prvního roku praxe v mezinárodním prostředí jsem se opravdu snažila uplatňovat multikulturní praktiky ve výuce. Své plány hodin jsem koncipovala tak, aby (podle mého názoru) naplňovaly cíle multikulturní výchovy. Mé tehdejší chápání multikulturní výchovy spočívalo především v podpoře otevřenosti a přijímání odlišných kultur. Tuto myšlenku jsem se snažila podpořit tím, že jsem do hodin výtvarného kroužku (s mladšími dětmi) zařazovala aktivity, jako je výroba afrických masek, mexických ponč, japonských vějířů, indiánských lapačů snů atd. Tehdy jsem si neuvědomovala, že vedením žáků k takovým projektům podporuji kulturní stereotypy. Informace, které jsem dětem předkládala, postrádaly kontext a vedly k exotizaci nedominantních kultur jejich zasazením do eurocentrického rámce.

[2] International School Olomouc, Our Beliefs [online]. [cit. 2021-06–15]. Dostupné z: <https://www.ischool.cz/about-us/mission-and-goals/what-we-believe-in >.

V té době jsem tyto typy projektů nevnímala jako „problematické“. Byly snadno realizovatelné, pokrývaly očekávání „implementace multikulturních prvků“ a většinou byly pro děti zábavné. Avšak to, že do těchto „exotických“ míst přijíždí stále více zahraničních studentů, které by námi vytvořené umělecké předměty měly reprezentovat, mě přimělo přemýšlet o tomto přístupu z jiné perspektivy. Jak se při tom cítí? Reprezentuje to skutečně jejich kulturu? Co to o ní vypovídá ve srovnání s dominantní kulturou?

Jak píše Joni Boyd Acuff: „Umělecké produkty, které jsou výsledkem vyučování (jak bylo zmíněno výše), jsou zpravidla utilitární nebo se přímo vztahují k věcem, jako jsou historické rituály, náboženství nebo mýtické systémy víry. V důsledku toho se studentům, kteří projekty dokončí, snadno sděluje, že tyto často nesekulární odvozené kultury jsou primitivní, protože jejich umění se značně odchyluje od normy.“[3]

Takový přístup rozhodně není v souladu se současnou multikulturní výchovou. Když jsem podrobila svou práci kritické reflexi, uvědomila jsem si, že mé chápání multikulturalismu ve výtvarné výchově bylo omezené a vedlo k podpoře západních, monotypiích narativů o určitých kulturách a jejich „umění“.

Podle Chalmerse „se multikulturalismus ve výtvarné výchově stal prostorem, kde žáci zástupně jdou ke švédskému stolu s vybranými a bezpečnými exotickými místy, aby tam vytvářeli banální a dekorativní kopie dekontextualizovaných řemesel.“[4] Toto souvětí dokonale vystihuje, jak vypadaly mé hodiny multikulturní výtvarné výchovy v prvních měsících mé praxe.

Vzhledem k tomu, že jsem učila výtvarnou výchovu CS 1, velkou část učebních osnov tvořil „standard“ – což byli světoznámí umělci jako Pablo Picasso, Vincent van Gogh, Michelangelo, Leonardo da Vinci, a multikulturalismus byl něco jako doplňková složka, která byla k tomuto „standardu“ přidána. Měli jsme měsíc japonského umění,

[3] ACUFF. Joni, International Journal of Education through Art 10(3). *(Mis)Information highways: A critique of online resources for multicultural art education* [online].2014. [cit. 2021-06–15]. Dostupné z<https://www.researchgate.net/publication/273332298_MisInformation_highways_A_critique_of_online_resources_for_multicultural_art_education>.

[4] CHAMLERS, G. Cultural colonialism and art education: *Eurocentric and racist roots of art education* in; In D. Boughton & R. Mason (Eds.), Beyond Multicultural Education: International Perspectives,1999, s.178.

afrického umění atd. Tento přístup upozorňoval na odlišnosti a velmi často tyto odlišnosti spíše zdůrazňoval, než aby učil, jak je přijmout. Uvědomila jsem si, že pokud se chci vyhnout stereotypům a udržování normativního paradigmatu kultura versus subkultury, musím svůj přístup k multikulturní výchově přehodnotit. Multikulturalismus by neměl být něčím „navíc“, něčím, co se slaví v určitý den nebo měsíc, ale nedílnou součástí učebních osnov.

Jako učitelka výtvarné výchovy jsem se cítila zodpovědná za to, abych své studenty podpořila relevantními a poutavými učebními osnovami. Proto jsem začala studovat teorii multikulturní výchovy a narazila jsem na termín kritický multikulturalismus. Když jsem se o kritickém multikulturalismu dozvěděla, uvědomila jsem si, že zejména při výtvarné výchově se lze snadno chytit do pasti „oslavování odlišností a zároveň udržování rasismu a dezinformování žáků o těch, kteří nepatří k dominantní skupině.“[5]

Také v kontextu školy byly pokusy o podporu kulturního povědomí velmi často izolovány na určitý počet dnů „oslav“, jako je španělský den, korejský den atd. Studenti velmi často stáli vedle stánků s předměty a jídlem, které měly „reprezentovat“ jejich kulturu. Takový přístup ještě více „odlišoval“ určité kultury a skupiny lidí. „Multikulturní povědomí a inkluze by se neměly odrážet s ohledem na konkrétní časový rámec, ale ve všech aspektech výuky, v prostředí třídy.“[6]

[5] The National Association for Multicultural Education Advancing and Advocating for Social Justice & Equity. *What is the potential of multiculturalism in art?* [online].[cit. 2021-06–23].

.Dostupné z: <https://www.nameorg.org/learn/what_is_the_potential_of_multi.php>.

[6] CHILDS, K. Integrating Multiculturalism in Education for the 2020 Classroom: *Moving beyond the "Melting Pot" of Festivals and Recognition Months* in: Journal for Multicultural Education, v11 n1, str 31-36.

1 Úvod

Cílem této práce je přispět k vytvoření antirasistického kurikula. Pokusím se začlenit hlavní aspekty teorie kritického multikulturalismu do vytvoření vzorového kurikula výtvarné výchovy určeného pro žáky mezinárodní školy na úrovni Cambridge Secondary1 (věk 11-14 let) a Milepost 3 (věk 9-11 let).

Mým cílem je sestavit scénáře vyučovacích hodin, které by byly v souladu s moderní pedagogikou, jež se zaměřuje především na individualitu žáka a usiluje o jeho osobní rozvoj vycházejí z teoretických zkušeností získaných při studiu odborné literatury a kritické reflexe mé pedagogické praxe učitelky výtvarné výchovy.

V teoretické části se budu zabývat:

- nastíněním teoretického rámce multikulturní výchovy a její propojení s dalšími teoriemi
- popisem kritického multikulturalismus a jeho hlavními cíli ve vzdělávání
- popisem kritického multikulturalismu z pohledu učitele – jaké jsou cíle kritického multikulturního pedagoga.

Praktická část je práce založená na popisu podrobných scénářů vyučovacích hodin vycházejících z hlavních zaměření kritického multikulturalismu. Připojím zdůvodnění pedagogického přístupu, který jsem při přípravě lekcí použila.

2 Multikulturní výchova – teoretický ramec

2.1 Multikultiralismus – definice

Pro plné pochopení toho, jak pracovat s multikulturní výchovou, je nezbytné nejprve pochopit, co je multikulturní výchova, na čem je založeno a proč je ve výchovně-vzdělávacím procesu důležité.

Multikulturalismus je široce používaný, ale obtížně definovatelný pojem. Jak uvádí T. Hirt: „pod nálepkou multikulturalismu se skrývá obtížně uchopitelná změť různých myšlenek, postojů, praxí a paradoxu“[7] Multikulturalismus se často používá v různých významech. Buryánek definuje pět základních významů multikulturalismu:[8]

-jako prostředek ke změně stavu společnosti, v níž vedle sebe existují různé sociokulturní skupiny. Jedná se o nehodnotící pojem, který neříká nic o vztazích mezi těmito skupinami.

- proces, v němž dochází k výměně kulturních statků, vzájemnému ovlivňování kulturních systémů nebo vytváření nových systémů.

- vědecké teorie, přičemž oblastí zájmu jsou různé aspekty sociokulturní rozmanitosti, jako jsou různé světonázorové perspektivy, komunikační kódy, vzorce chování

- multikulturalismus jako společenský cíl, vědomé úsilí o vytvoření pluralitní společnosti zahrnující množství odlišných sociokulturních skupin. Takové soužití by mělo být založeno na myšlenkách rovnosti, tolerance, respektu, dialogu a spolupráce.

- soubor vzdělávacích strategií a postupů, které povedou k posilování vzájemné tolerance a respektu.

---

[7] HIRT, T. *Přehled myšlenkových proudů a kritik multikulturalismu*. In: ROSŮLEK, P. a kol. Politická filozofie: Aktuální problémy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 42

[8] BURYÁNEK, J. a kol. *Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*.Varianty [online]. Člověk vtísni – společnost při ČT, o. p. s., 2002 [cit. 2021-07-04]. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf>.

2.2 Multikulturalismus a jeho směry

Multikulturalismus není jednotné hnutí. Můžeme v něm najít mnoho myšlenkových proudů, které se formovaly a formují od konce 60. let. Velmi často vznikaly nové teorie multikulturalismu jako kritika těch předchozích. Abychom viděli kritický multikulturalismus v širším kontextu, stručně popíši tři směry multikulturalismu.[9]

2.2.1 Pluralistický multikulturalismus

Tento pohled je považován za hlavní proud artikulace multikulturalismu. Kulturní rozmanitost je oceňována a je považována za nezbytnou podmínku společenského rozvoje. Na kultury se pohlíží jako na uzavřené skupiny, které je třeba jako takové zachovat a podporovat. Kulturní odlišnost a dědictví jsou oceňovány, ale větší důraz je kladen na symbolické zobrazení odlišnosti. „Rozmanitost je považována za cennou a je o ni usilováno kvůli ní samotné.“[10] Zaměřuje se na oslavu odlišností, ale neuznává problémy důležité pro menšinové skupiny, jako je chudoba, bezmocnost, nerovnost jejich šancí.Nevidí mocenské vztahy mezi konstrukcí identity, kulturní reprezentací a bojem o zdroje.“

V oblasti vzdělávání se pluralistický multikulturalismus zaměřuje na poznávání znalostí, hodnot, přesvědčení a vzorců chování, které odlišují různé skupiny. Klade důraz na rozvoj multikulturní gramotnosti. Žáci jsou například vedeni k tomu, aby se učili o umělcích z menšinových etnických/rasových skupin. Žáci z kulturně odlišného prostředí však mají působit v rámci hlavního kulturního proudu. Jinými slovy, otázky kulturní rozmanitosti jsou redukovány na „kulturní obohacení“, aniž by byla narušena

[9] Představení jednotlivých proudů vychází z textů Moore, D. *Než začneme s multikulturní výuko*u. *Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu.* Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2008.

[10] SOLIMAN, Izabel, *Interrogating Commonsense: Teaching for Social Justice*, 2009, s. 114.

moc dominantních skupin (Kincheloe & Steinberg 2002, s. 17). V pluralistické perspektivě nejsou zpochybňovány ani rasismus, ani etnocentrické předsudky týkající se eurocentrismu, což má za následek udržování zavedených skupin, hegemonii a marginalizaci znevýhodněných nebo segregovaných skupin.

2.2.2 Liberální multikulturalismus

Hlavní myšlenka tohoto směru spočívá v rovnosti jednotlivců v rámci společnosti. Liberální ideály slibují „rovnost a otevřené možnosti pro všechny, kteří mají zájem začlenit se a uplatnit se ve společnosti."[11]

Usiluje o vytvoření etnicky a kulturně neutrálního veřejného prostoru. Důraz je kladen na integraci všech občanů bez ohledu na jejich kulturní/etnický původ, který by měl zůstat ve sféře osobního života. Cílem je bojovat proti nacionalismu, který znevýhodňuje příslušníky menšin na základě jejich příslušnosti k jiné rasové/etnické skupině. Liberální multikulturalismus se nezaměřuje na uznání a rozvoj kulturní rozmanitosti (jako pluralitní multikulturalismus). Místo toho je jeho nejvyšší prioritou boj s diskriminací prostřednictvím zajištění rovných práv a příležitostí pro všechny občany.

Liberální multikulturní perspektiva ve vzdělávání podle Granta (1994) navrhuje přizpůsobit kurikula, styly výuky, strategie učení a komunikaci mezi školou a rodinou. Upřednostňuje přizpůsobení škol potřebám žáků a rodičů. Pedagogové se snaží začlenit aspekty kulturní rozmanitosti do učebních osnov. Nicméně liberální multikulturní výchova sice může přijímat lidskou různorodost a zavádět odlišná kurikula, ale stabilně udržuje normativní paradigma kultura versus subkultury. „Liberální multikulturalismus klade přílišný důraz na možný dopad inkluzivních kurikul na životy studentů,

[11] MOORE.Dana, *Než začneme s multikulturní výchovou. Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni. [online]. o. p. s., 2008. [cit. 2021-07-04]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/download/docs/118_nez-zac-neme-s-multikulturni-vy-chovou-od-skupinovy-ch-konceptu-k-osobnostni-mu-pr-i-stupu.pdf>.

zatímco ignoruje dopad strukturálního rasismu na životy studentů."[12] Podle kritiků zastánci tohoto názoru „nezkoumají hluboké rozpory nebo deprivace, kterým etnické/rasové menšiny čelí v rámci této předpokládané stejnosti či rovnosti (...) hovoří jazykem demokracie, ale opomíjejí se zaměřit na síly, které demokratické cíle podkopávají. Oslavují individualismus a občanství, ale nedávají důraz na mocenské vztahy a lidské utrpení."[13]

2.2.3 Kritická rasová teorie (CRT)

Multikulturalismus i koncepce multikulturní výchovy byly silně ovlivněny kritickou rasovou teorií (CRT) a přístupem barvosleposti. Obě teorie se zabývají rasovou problematikou a vznikly v USA v souvislosti s rozvojem hnutí za občanská práva v 60. letech 20. století.

„Kritická rasová teorie je praxe. Jde o přístup k vyrovnávání se s historií nadřazenosti bílé rasy, který odmítá přesvědčení, že co je v minulosti, je v minulosti, a že zákony a systémy, které z této minulosti vyrůstají, jsou od ní odtržené."[14] Hlavním argumentem zastánců této teorie je potřeba "napravit" historické případy diskriminace menšinových skupin. Pokud je jedinec členem skupiny, která byla v minulosti diskriminována, předpokládá se, že je znevýhodněn, a proto si zaslouží všechny prostředky podpory, aby se mohl plně zapojit do společnosti.

Taylor uvádí několik definičních znaků CRT[15]:

1. Zpochybňuje zkušenost bělochů jako normativní standard. Místo toho zakládá svůj konceptuální rámec na odlišných zkušenostech barevných lidí.

---

[12] MAY, Stephen, *Critical Multiculturalism, Rethinking Multicultural and Antiracist Education*, Routledge. 1998. s121.

[13] SOLIMAN, Izabel, *Interrogating Commonsense*: Teaching for Social Justice, 2009, s. 115.

[14] KARIMI, Faith, *What critical race theory is and isn't* [online].10.05.2021[cit. 2021-08-02]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2020/10/01/us/critical-race-theory-explainer-trnd/index.html>.

[15] TAYLOR, Charles. *Politika uznání*. In Gutmannová, A. Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání. Praha, Filosofia, 2001. S. 86.

2. Zpochybňuje tvrzení o neutralitě, barvosleposti jako základu ideologie rovných příležitostí a meritokracie.
3. Je založena na realitě žité zkušenosti s rasismem. Sociální/zkušenostní kontext rasového útlaku je klíčový pro pochopení rasové dynamiky.
V kontextu vzdělávání je pro CRT nejdůležitější práce s předsudky a diskriminací určitých skupin. Učitelé by měli pracovat na tom, aby se vyhnuli stereotypům a zpochybňovali své vlastní předpoklady a privilegia.

2.2.4 Teorie barvosleposti

Barvoslepost je pojem označující přehlížení rasových charakteristik. „Kategorie jako *rasa*, *kultura* či *etnikum* jsou příliš předurčující, zkostnatělé a zjednodušující, než aby vystihly skutečnou identitu člověka.“[16]

Zastánci přístupu barvosleposti věří, že rovné zacházení s lidmi vede ze své podstaty k rovnější společnosti a že rasismus a rasová privilegia již nemají takovou moc jako dříve. Odpůrci se naopak domnívají, že barvoslepost umožňuje těm, kteří jsou u moci, přehlížet nebo ignorovat historii útlaku a jeho dnešní prožívání.

V rámci vzdělávání, když pedagogové tvrdí, že jsou barvoslepí, obvykle to znamená, že nediskriminují a ke každému studentovi přistupují stejně bez ohledu na jeho rasu a etnickou příslušnost.

Jak tvrdí Dr. Jennifer Eberhardtová: „Ve skutečnosti má přístup barvosleposti důsledky, které mohou ve skutečnosti bránit našemu směřování k rovnosti. Když se lidé soustředí na to, aby neviděli barvu, mohou také nevidět diskriminaci.“[17]

[16] MOORE.Dana, *Než začneme s multikulturní výchovou. Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni. [online]. o. p. s., 2008. [cit. 2021-08-04]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/download/docs/118_nez-zac-neme-s-multikulturni-vy-chovou-od-skupinovy-ch-konceptu-k-osobnostni-mu-pr-istupu.pdf>.

[17] EBERHARD, J, L. Science: *The 'Colorblind' Approach to Racism Doesn't Work*. Literary Hub. [online].02.04.2019[cit. 2021-08-10]. Dostupné z: <https://lithub.com/science-the-colorblind-approach-to-racism-doesnt-work/>.

2.2.5 Kritický multikulturalismus

Kritický multikulturalismus se zrodil v 90. letech jako reakce na výše popsané názory. Spojuje multikulturní a antirasistické teoretické proudy. Podle Maye a Sleetera je kritická multikulturní výchova teoretickým rámcem, který identifikuje a zpochybňuje institucionální moc, vytváření „kultury“ a vlastnictví vzdělávacích a komunitních zdrojů (May a Sleeter 2010).

Na rozdíl od liberálního multikulturalismu jde nad rámec oslavování kulturní rozmanitosti a hledá způsoby, jak poukázat na nerovnosti, které mají různé skupiny v přístupu k distribuci zdrojů a vzdělávání. Z pohledu kritického multikulturalismu je nejdůležitější aktivně se postavit rasismu a dalším formám nespravedlnosti. Tento přístup se zabývá jak strukturálními, tak institucionálními nerovnostmi, k nimž dochází ve vzdělávacích institucích v rámci multikulturního prostředí.

Pro pedagogy to znamená zkoumat vyučovací postupy a kurikulum v jejich historickém a politickém kontextu a zároveň zpochybňovat stávající společensko-politický řád. V rámci kritického multikulturalismu by měli pedagogové brát v úvahu kulturní historii a zkušenosti studentů z nedominantních skupin a učinit je nedílnou součástí kurikula. Musí podporovat studenty, kteří se dokážou kriticky zabývat všemi etnickými a kulturními prostředími, včetně svého vlastního.

Nieto uvádí, že „musíme zviditelnit historii všech těchto skupin tím, že ji učiníme součástí učebních osnov, výuky a školního vzdělávání obecně.“18 o znamená ukončení běžné praxe vkládání specifických studijních jednotek o určité kultuře, skupině lidí nebo regionu světa a jejich přidávání do standardních osnov.

Takto chápaná multikulturní výchova již není v souladu s moderním vzděláváním, které by mělo reagovat na stále rozmanitější společnost. Kritický multikulturní přístup by měl „umožnit menšinovým i většinovým studentům rozpoznat a zkoumat složité

[18] NIETO, Sonia, *Moving beyond Tolerance in Multicultural Education.* Multicultural Education, 1994, v1 n4, s. 9-12, 35-38.

vzájemné vazby, rozdíly a nesoulady, které se vyskytují mezi jejich vlastní a jinou etnickou a kulturní identitou, jakož i dalšími formami sociální identity."

Stephen May rozeznává tři hlavní principy kritické multikulturní výchovy.

Za prvé, jde o demaskování a dekonstrukci předpokládané neutrality pojmu „občanství". Občanství je chápáno jako údajně „univerzální, neutrální soubor kulturních hodnot a praktik, které jsou základem veřejné sféry, např. škol, médií, národa-státu."[19] Ve skutečnosti není občanství vůbec neutrální, protože hodnoty a praktiky jsou stanoveny dominantní skupinou.

Za druhé dochází k umisťování kulturních rozdílů do širšího nexu mocenských vztahů. Poznání dominantní kultury je často následně zevšeobecněno a normalizováno a kritický multikulturalismus se zaměřuje na to, jak dochází k podřízení alternativních kulturních poznatků. „Je nezbytné, aby pedagogové rozpoznali a začlenili odlišné kulturní referenční rámce, které si žáci přinášejí do výuky. Současně se pedagogové musí zabývat kulturním kapitálem, který je různým kulturám přidělován v důsledku širších hegemonických mocenských vztahů, a zpochybňovat jej."[20]

A konečně, kritický multikulturní přístup by měl „zachovávat reflexivní kritiku specifických kulturních praktik, která se vyhýbá prázdnotě kulturního relativismu a umožňuje kritiku (vnitřní i vnější vůči skupinám), transformaci a změnu."[21] Jinými slovy, kritická multikulturní výchova by měla podporovat komplexnější a

---

[19] MAY, Stephen, *Critical Multiculturalism, Rethinking Multicultural and Antiracist Education*, Routledge. 1998. s. 30-33.

[20] ACUFF, Joni, *Discursive underground*: *Re-transcribing the history of art education using critical multicultural education.* Visual Inquiry 2(3). [online]. 08.2013[cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/263340522_Discursive_underground_Re-transcribing_the_history_of_art_education_using_critical_multicultural_education>.

[21] MAY, Stephen, *Critical Multiculturalism, Rethinking Multicultural and Antiracist Education*, Routledge. 1998. s. 30-33.

proměnlivější pojetí kultury, v němž „jsou všichni lidé povzbuzováni k dynamickému zapojení do všech etnických a kulturních prostředí, zejména do svého vlastního.“[22]

Pro lepší přehled zde přikládám komplexní analýzy multikulturní výchovy zpracované podle Steinberga a Kincheloe.

Multikulturní výchova
Liberální multikulturalismus -Zdůrazňuje přirozenou rovnost a obecnou lidskost jedinců z různých rasových, třídních a genderových skupin. -Tvrdí, že nerovnost pramení z nedostatku příležitostí. -Prohlašuje ideologickou neutralitu na základě toho, že politika by měla být oddělena od vzdělávání.
Pluralistický multikulturalismus -Zaměřuje se spíše na rasové, třídní a genderové rozdíly než na podobnosti. -Tvrdí, že učební osnovy by se měly skládat ze studia různých odlišných skupin. -Podporuje hrdost v rámci skupinového dědictví.
Kritický multikulturalismus -Zakládá kritickou pedagogiku, která podporuje porozumění tomu, jak funguje školní vzdělávání, tím, že odhaluje procesy třídění žáků a spoluúčast moci na kurikulu. -Odmítá předpoklad, že vzdělání zajišťuje konzistentní socioekonomickou mobilitu studentů z dělnické třídy a studentů jiné než bílé pleti. -Identifikuje, co je příčinou rasových, třídních a genderových nerovností.

[22] ACUFF, Joni, *Discursive underground*: *Re-transcribing the history of art education using critical multicultural education.* Tamtéž.

2.3 Přístupy k multikulturní výchově

2.3.1 Přístup založený na kulturních standardech

Přístup založený na kulturních standardech vnímá kulturu jako uzavřený homogenní systém oddělený od svého okolí zřetelnými hranicemi. Tento přístup předpokládá, že každá kulturní skupina má specifické vlastnosti, které ji odlišují od ostatních a které jsou také příčinou nedorozumění. Hlavním přesvědčením je, že pro zlepšení mezikulturních vztahů je nezbytné tyto charakteristiky určité kulturní skupiny pochopit a respektovat.

Tento přístup se snaží optikou historie, kulturních rituálů, zvyků a tradic vysvětlit, proč lidé jednají určitým způsobem a čím se jedna skupina liší od druhé. Má některé výhody, neboť zvyšuje obecné znalosti o jiných zemích a jejich kulturách. Má však také určitá omezení a rizika ve vzdělávacím procesu. „Přístup založený na kulturních standardech se tedy zaměřil na šíření informací o různých kulturách, jejich zvláštnostech, historii, tradicích, kulturních rituálech...“. Takové informace by měly pomoci vysvětlit a pochopit příčiny chování jiných.

Nicméně (...) taková snaha vede k zachycení jen některých charakteristik kultury. Nemůže zachytit ani nuance, které se nehodí do popisu charakteru celé skupiny, ani její dynamiku.“[23]

Přístup založený na kulturních standardech vytváří systém kategorií a vede ke zdůrazňování rozdílů. To může vyvolat spíše nedůvěru než budování vzájemného porozumění. Studenti mohou nesprávně interpretovat odlišné chování svých spolužáků optikou jejich kulturní příslušnosti. Přílišné zaměření pozornosti na specifika kulturní skupiny vytváří ve škole prostředí nálepkování s jasným rozdělením na „my“ a „oni“,

[23] VANIČKOVÁ, Katarína, *Retreat from arguments of cultural relativism and its impact on the conception of multicultural education*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.2016. [online].[cit. 2021-08-28] Dostupné z: <https://www.researchgate.net/profile/Katarina-Vancikova/publication/303863953_RETREAT_FROM_ARGUMENTS_OF_CULTURAL_RELATIVISM_AND_ITS_IMPACT_ON_THE_CONCEPTION_OF_MULTICULTURAL_EDUCATION/links/575946e508aec91374a348db/RETREAT-FROM-ARGUMENTS-OF-CULTURAL-RELATIVISM-AND-ITS-IMPACT-ON-THE-CONCEPTION-OF-MULTICULTURAL-EDUCATION.pdf>.

kde oni obvykle znamená jiní, cizí. Podle Morvayové (2005) multikulturní výchova poskytující některým svým účastníkům informace o tom, že jejich spoluúčastníci jsou jiní, činí z žáků a studentů objekty etnické klasifikace a vnímá etnicitu a rasu jako ontologickou danost, nikoli jako procesuální kategorii vázanou na diskurzivní podmínky. To je jedna z nejzávažnějších chyb tohoto přístupu.

2.3.2 Transkulturní přístup

Transkulturní přístup je reakcí na omezení přístupu založeného na kulturních standardech. Nezaměřuje se na popis zvláštností určité sociokulturní skupiny, ale přemýšlí o příčinách a hranicích vzájemných odlišností. Vychází z myšlenky, že každý jedinec je ovlivněn řadou různých skupin, proto ho nemůžeme jednoduše vnímat jako zástupce pouze jedné skupiny (například na základě jeho etnické příslušnosti).

Na rozdíl od standardního kulturního přístupu nejsou kultury vnímány jako uzavřené systémy s jasnými charakteristikami. Vnímání kultur jako uzavřených celků buduje systém kategorií a v důsledku toho „místo toho, aby multikulturní výchovu zbavilo školních výukových dogmat, vede k fragmentaci učebních osnov podle etnických kritérií, tedy k replikaci nacionalistické dogmatiky, jen v menšinové verzi“.

Zaměření na rozdíly kulturních skupin vede k udržování stereotypů a zjednodušenému dělení na „my“ a „oni“, což je přesně to, proti čemu by multikulturní výchova měla bojovat.

Kultura je v transkulturním přístupu považována za proces, za něco pohyblivého, neustále proměnlivého, co má mnoho významů a je vždy v procesu vývoje. Podle Eriksena „je kultura proces, který je ve své podstatě bez hranic (Eriksen, 2007). Kultura je v transkulturním přístupu chápána jako „abstraktní systém vztahů a institucí“, který lidem umožňuje budovat jejich identitu.

Transkulturní přístup hledá specifické mezikulturní podobnosti a zaměřuje se na jedince jako spolutvůrce své kultury“. Lidská identita je vnímána jako dynamická a

člověk je považován za aktivního spolutvůrce kultury, nikoliv za pasivního nositele skupinových charakteristik."

Abychom se mohli vypořádat s kulturní rozmanitostí v dnešním měnícím se a globálně propojeném světě, musíme hledat příčiny rozdílů, které vnímáme, a umět je pochopit ve vztahu ke konkrétnímu člověku a jeho vlastnostem. Jinými slovy, transkulturní přístup je model založený na reálných zkušenostech a příbězích lidí.

Zaměřuje pozornost na jedinečnost každého člověka, což eliminuje specifika skupinových identit. Přechod od důrazu na skupinovou identifikaci k důrazu na osobní a individuální přístup vyžaduje také odlišný přístup k cílům multikulturní výchovy.

V transkulturním pojetí se multikulturní výchova neorientuje na poskytování informací o „těch druhých", ale snaží se budovat otevřenost, podporovat pluralitní myšlení a individuální občanský přístup (Moree, 2008).

Pedagogové by měli podporovat kulturní kapitál, který si každý člověk přináší do výuky. Studenti by měli být vedeni k tomu, aby se zamýšleli nad svou vlastní kulturní identitou a nad tím, co ji utváří.

V transkulturním přístupu by měl být respekt k různým kulturním skupinám budován prostřednictvím sebereflexe a hlubokého porozumění různým sociálním kontextům. Tento přístup vyžaduje, aby učitelé „rozvíjeli hlubší porozumění existenciální realitě a potřebám studentů a pomáhali jim aktualizovat lepší porozumění jejich vlastní historie a společensko-politických vlivů, které utvářejí jejich životy.[24] Lidé, kteří lépe chápou sami sebe a své komunity, jsou lépe vybaveni k tomu, aby dosáhli pozitivní sociální změny.

[24] MOORE, D. *Než začneme s multikulturní výukou. Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Tamtéž.

3 Kritický multikulturalismus: Perspektiva pro výuku

Být přesvědčeným zastáncem kritického multikulturalismu a kritické pedagogiky je jedna věc. Její realizace je věc druhá.

Pro pedagoga může kritický multikulturalismus zvýšit kritické vědomí jedince o jeho přesvědčení, genderové, rasové identitě, které byly formovány dominantní perspektivou.

Pedagog je nucen „zpochybňovat a přehodnocovat tato paradigmata a v tomto procesu mu dává sílu směřovat k tomu, aby se naučil učit pro vzdělávací a sociální spravedlnost a změnu."[25]

Jinými slovy, prvním krokem pro pedagoga by mělo být začít u sebe. Uvědomit si, jak vlastní kultura ovlivňuje vlastní postoje a utváří názory, může být cestou, jak překročit myšlení o kulturní rozmanitosti a rozvinout kritické multikulturní myšlení.

Dobrým začátkem by mohlo být studium materiálů, které zpochybňují běžný společenský narativ. Jak uvádí Ladson-Billings (2011): „Namísto konkrétních lekcí a aktivit, které vybíráme, abychom naplnili den, musíme začít chápat způsoby, jakými se naše teorie a filozofie projevují v pedagogických metodách a racionálních postupech, které do výuky přinášíme".[26] Tím, že si uvědomíme historii a problémy utlačovaných lidí, se výuka může stát prostorem pro zpochybňování mýtů, lží a stereotypů o marginalizovaných skupinách.

Učitelé, kteří prosazují kritický multikulturalismus, by si měli neustále klást otázky, jako např.: „Je to pravda? ... Kdo to říká? Komu nejvíce prospívá, když lidé věří, že je to pravda? Jak se učíme přijímat, že je to pravda? Jaké máme alternativní způsoby

[25] UPKODU, N. *Teaching Multicultural Education From a Critical Perspective: Challenges and Dilemmas, Multicultural Perspectives*, 2003, s.19.

[26] LADSON – BILLINGS, G. *Yes, but how do we do it?". Practicing culturally relevant pedagogy*. In J. G. Landsman & C. W. Lewis (Eds.), White teachers/Diverse Classrooms: *Creating inclusive schools, building on students' diversity, and providing true educational equity*. 2011, s. 33–46.

pohledu na problém?“[27] Tento formát kritických otázek může být velmi užitečný pro pedagogy, kteří chtějí rozvíjet své učební osnovy a pedagogiku v duchu kritického multikulturalismu. Níže uvádím příklady otázek pro učitele výtvarné výchovy, které jsem shledala inspirativními při tvorbě vlastních plánů vyučovacích hodin v rámci této práce:

„Kdo ovládá prostředky pro reprezentaci, kdo ovládá kulturní artefakty a kdo ovládá metody vystavování a prezentace těchto artefaktů v kulturních institucích“ (Desai, 2000, s. 120).[28]

Jak se v médiích vytvářejí a udržují určité obrazy určitých skupin lidí?

Kdo má moc označovat některé umělce za „mistry“, zatímco jiní umělci se stále nacházejí na periferii uměleckého světa?

Čí znalosti jsou v muzeích umění a v učebnicích dějin umění privilegované?

Co sděluje vizuální obraz „starých mistrů“ (evropských bělochů) a jejich umění o umění lidí s barevnou pletí a umění žen?[29]

Uplatnění takového formátu kritického dotazování může pedagogům pomoci uvědomit si a odstranit překážky, které v jejich práci vytváří utlačovatelská moc, jako je nedostatek zdrojů, vyloučení utlačovaných identit a historií v učebních osnovách. Jak uvádí McLaren:

„Kritická pedagogika musí zastávat neredukcionistický pohled na společenský řád. To znamená, že společnost je třeba vnímat jako neredukovatelnou neurčitost. Sociální pole je vždy otevřené a my musíme zkoumat jeho trhliny, zlomy, mezery a mlčení. Mocenské vztahy nemusí mít vždy vědomý záměr, ale mají nezamýšlené důsledky,

[27] SLEETER, C.E., GRANT, C.A. *Turning on learning: five approaches for multicultural teaching plans for race, class, gender, and disability.* 2007, s. 60.
[28]DESAI, Dipti, *Imagining difference: The politics of representation in multicultural art education*. Studies in Art Education, 41(2), s. 114-129.

[29] The National Association for Multicultural Education Advancing and Advocating for Social Justice & Equity. *What is the potential of multiculturalism in art?* [online].[cit. 2021-06–23].

které definují hluboké strukturální aspekty útlaku."[30] Tato snaha o transformaci, změnu a sociální spravedlnost je podstatou kritické pedagogiky.

3.1 „Být" pedagogem začleňujícím kritický multikulturalismus

Jak může vypadat kritická multikulturní pedagogika v rámci výuky? Jaké jsou hlavní výzvy pro učitele, který chce principy kritického multikulturalismu adaptovat do své praxe? Níže se v jakémsi „seznamu úkolů" pro kritického pedagoga pokusím představit nejdůležitější úkoly, které podle mého názoru pomohou začlenit hlavní myšlenky kritického multikulturalismu do vzdělávacího procesu.

Pedagog, který začleňuje kritický multikulturalismus by měl:

- odstranit negativní předsudky z materiálů
- podněcovat žáky k tomu, aby zkoumali eurocentrické předsudky a sociální/strukturální vztahy
- zkoumat prolínání moci a rasy
- zpochybňovat rasismus a nespravedlivé zacházení s utlačovanými a marginalizovanými skupinami
- zpochybňovat stereotypy
- vytvářet výukové prostředí, které jsou demokratické, kritické a orientované na sociální spravedlnost
- zdůrazňovat význam rovných příležitostí a rovného rozdělení moci mezi skupinami
- pomáhat studentům iniciovat kritiku ideologií dominance.
- uznávat přínos všech skupin pro společnost
- učit různorodým tradicím a perspektivám
- podporovat sociální aktivismus

[30] McLAREN, Petr. *Critical Pedagogy and Predatory Culture*: Oppositional Politics in Postmodern Era, 1995, s. 53.

- podněcovat studenty k tomu, aby zpochybňovali informace, které se učí, a způsob, jakým se je učí
- pomáhat žákům kriticky myslet, navazovat kontakty a posilovat znalosti

4 Úvod do praktické části

Prostředí mezinárodní školy je jedinečné, protože se v ní setkává mnoho různých kultur, etnik, náboženství, a to velmi často v jedné třídě. Působení různých kultur může vést k rozvoji tolerance, vzájemného respektu a empatie, ale může být také příčinou nedorozumění, která vyplývají ze škodlivých stereotypů a předsudků. Staví studenty pocházející z prostředí mimo dominantní kulturu do velmi zranitelné pozice. Proto si myslím, že je nesmírně důležité navrhnout takové učební osnovy, které by v žádném případě nepoškozovaly studenty z různých kulturních skupin/menšin.

Praktická část této práce má přispět k vytvoření demokratičtějšího kurikula. Využívám metody experimentální pedagogiky (zážitková pedagogika) estetické a dramatické výchovy a principy kritického multikulturalismu.

Cílem je, aby se žáci naučili jak to, jak moc utváří jejich životy, tak to, co mohou udělat, aby se její utlačovatelské přítomnosti vzepřeli. Chtěla bych, aby si žáci uvědomovali mocenské vztahy ve společnosti, aby reflektovali přetrvávání rasistických, třídních a sexistických systémů útlaku.

Můj pedagogický přístup je se zakládá na pomoci studentům kriticky myslet, posilování jejich vědomostí tak, aby porozuměli světu a jak pracovat na tom, aby tento svět zlepšili.

Vzdělávání vnímám jako zkušenost, při níž se studenti mohou naučit kriticky pozorovat, reflektovat a být schopni ovlivňovat svět, ve kterém žijí. Věřím, že poznávání reálií a zkušeností studentů vede k volbě přístupů, které jsou více kompatibilní s jejich zázemím, a pomáhá k efektivnější výuce.

Jak uvádí Acuff: „Učení je neoddělitelně filtrováno prostřednictvím prožitých zkušeností a znalosti vytvořené na základě zkušeností by měly být vnímány jako platné a autentické.“ (Acuff). Proto se domnívám, že při tvorbě učebních osnov by se měla brát v úvahu prožitá realita a životní zkušenosti studentů.

Věřím také, že rovné rozdělení moci – hlavní odkaz kritického multikulturalismu – by mělo být respektováno i ve vztahu učitel – žák. Proto považuji svou roli spíše za partnera v procesu učení než za pasivního distributora informací.

Každá výuková hodina ve formátu 90 minut je koncipována jako hotový scénář se všemi potřebnými přílohami pro případné další využití pedagogem.

4.1 Zdůvodnění jazykové volby

Níže předložené scénáře lekcí bych chtěla použít v mé další učitelské praxi v mezinárodním prostředí.

V této práci vycházím z mých zkušeností s výukou výtvarné výchovy v mezinárodní škole a navržené lekce by měly být pokusem o doplnění jejích standardních učebních osnov. Zároveň bych chtěla, aby tyto scénáře mohly posloužit mým kolegům učitelům výtvarné výchovy v mezinárodních institucích jako případná inspirace nebo rozšíření existujících zdrojů.

Z těchto důvodů jsem se po domluvě s vedoucím práce rozhodla praktickou část práce napsat v anglickém jazyce, který je vyučovacím jazykem mezinárodních škol.

5 Scénáře lekcí/Lesson plans

5.1 Lesson 1: More than dream catchers and headdresses

Grade level: High school (15 students)

Time: 90 minutes

Learning goals:

- Students identify racial and ethnic stereotypes about Native Americans
- Students identify stereotypes about Native Americans in mainstream media
- Students discuss harmfulness of stereotypes
- Students create posters against racism

Introduction – Game

Time:10 min

Have you ever played Indians and Cowboys? Do you think it is a popular game among kids? Well, you are going to have a chance to be a child again as we are going to play it now.

⇒ Teacher quickly divides students into four small groups and lets them pick out their role in the game.

Ok so we have two groups of Indians and Cowboys now.

I will give you five minutes to come up with the idea of what such a game should look like and then you will present it to others. Any questions? You can start now.

⇒ Teach stops after 5 minutes and asks each group to present the game.

Activity 1: Brainstorming and discussion

Time: 10min

How was it? Did you have fun? Who did you want to be?

⇒ Teacher divides the whiteboard on two sides and sketches the outline of a human silhouette on each side.

Now I would like each of you to close your eyes and tell me one thing that comes to your mind when you hear the word Indians.

⇒ Teacher writes down ideas on the board around the silhouette on the left side (optionally draws some items, depending on students' associations).Teacher starts the discussion and actively connects pupils' associations by responding to them and motivating them with questions to encourage them to bring as many stimuli to the conversation as possible.

So, let's have a look at the picture of an Indian you have created together.

What do you think about it?

Do you think it is accurate?

What about the term Indians?

Do you think it's appropriate?

Why do you think so many people call them like this?

What are the alternatives?

⇒ Teacher writes down alternative names students come up with on the write (terms like indigenous, native should appear).

What do you know about their culture?

Where do they live, what do they look like?

What language do they speak?

Where did you gain your knowledge about Native Americans from?

<u>Activity 2: Native Americans in Hollywood movies - video + discussion</u>

Time: 10 min

I would like you now to watch a short video. It is about how Hollywood presented Native Americans.

⇒ Teacher shows chosen parts of the video.

Is the picture of Native Americans shown in the video familiar to you?

Whose perspective is shown in those movies and whose is omitted?

Do you think it's fair?

What do you think we can do to change it?
Do you know other examples of how media and mainstream culture depict Native Americans?

Presentation + discussion

Time: 10 min

Maybe a good start for a change would be to deal with some harmful stereotypes about Native Americans that are still so visible among people and in public.

Slide 1-2

The term "Indians" was first used by Christopher Columbus upon his arrival in Asia. This misunderstanding is continued by generations to follow.

The preference between using Native American or American Indian is personal. Some people would not mind, others will find Indian to be offensive and would prefer the term Native American or indigenous. Often people just prefer to use their tribe's name. I would like to show you a short video. It was a challenge on Instagram for Native teens to answer the question: What Native are you?

⇒ Teacher shows some parts of the video (Slide 2)

Did you like it? What do you think about this project? Did something in the video surprise you?

Slide 3

They do not all look the same. Some of them are short, and others are tall. Others have fair skin, while others are dark-skinned. Native people differ in appearance, and do not all look the way Hollywood has made the public think they should look. Each person has his or her own unique look and personality.

Slide 4

Very often when you think about Native Americans you think about them as one community. In fact, there are more than 560 Federally Recognized Native American Tribes in the US. Tribes function as self-governing nations with elected leaders and tribal courts. Did you know each tribe has its own identity? Each tribe has its unique

language, economy, culture, customs, history, politics, religion as well as its ways of life.

Slide 5

Land Means More than Just Property. The conflict between Europeans and Native Americans was partly the result of interference with their land. For them, the land is not just property. It is a spiritual and economic resource and a part of their identity. The land is considered as a living entity, and it's not something that you can claim ownership of. This is why the destruction and loss of native land was and still is extremely devastating for native communities.

Slide 6

The Stereotype of Nature Worshiping. This is another misconception that people have about Native Americans. People tend to think that they are sun-worshippers, animal lovers, and tree huggers. This misconception came from the early European settlers who observed natives raising their hands to the sky as a form of worship. As we read on the blog of powwow's website: "In the past, our forefathers would observe animal behavior in its environment to learn how to hunt it as a means of survival in undeveloped land. This was like other hunters and gatherers from other communities. Just because our ancestors observed the behavior of animals and preserved our lands doesn't mean we are extreme environmentalists, or we are nature and sun worshipers." This is also one of the positive stereotypes maintained by the media and pop culture. Have you ever seen a Pocahontas movie? Do you remember what was it about? How Native Americans were presented in this movie?

Slide 6

Native American Communities Today.Today, it is estimated that there are over 4 million Native Americans and Alaskan Natives living in the United States. The population of the Indigenous People of the Americas is rising. Only about one eighth of Native Americans live on reservations. The rest live in numerous mainstream rural and urban communities. Just like everyone, they go to school, learn, become teachers, lawyers, artists, and they still choose to preserve their culture.

It is surprising how people still know so little about the life of Native Americans today. Let's see what Native teenagers have to say about common misconceptions they must deal with every day.

Did something surprise you in the video?

Did you learn something new?

Slide 7-13

Harmful stereotypes. One of the biggest challenges Native American communities face today is being type-casted and dismissed. Did you realize that some people still refer to them as 'redskins? How do you think you would feel if you were called that? What about using Native American as a mascot? What kind of message do you think it sends about Native Americans and their culture? Most children are familiar with stereotypes of the Native American. These stereotypes are perpetuated by television, movies, children's books which you are probably familiar with as well. Native Americans are often depicted as uncivilized, primitive bloodthirsty savages or romantic – nature worshipers and 'tree huggers.

How do you think these stereotypes may influence Native Americans' identity and self-respect?

Who do you think is responsible for maintaining such a picture?

Do you think we can change it? How?

Activity 4: Beyond the stereotype – creating posters

Time: 35 min

Materials: scissors, colored markers, paints and brushes, pencils, glue stick, big cardboard paper (A2) sheets of mixed colored paper.

Let's have a look at the whiteboard again. Do you think your picture of a Native American has changed after what we have seen and discussed today? What do you think I should write around the silhouette on the left side?

⇒ Teacher writes down students' ideas.

I would now like you to design your own posters that would challenge harmful stereotypes about Native Americans. Think about words and images you could use to pay attention to important issues and how to promote positive change.

We will display them around school so that your peers, teachers, and parents can see them. Think about what you have learnt during these lessons and what message you would like to send through your art. Do you remember the rules of a good poster design from previous lessons? Can you tell me some of them?

⇒ Teacher writes down some ideas on the whiteboard and if needed completes them with some of the points from below:

1. Identify the goal of your poster
2. Consider your target audience
3. Don't overload your poster with information
4. Include a clear call to action
5. Don't go overboard on color
6. Use varied fonts to create visual hierarchy
7. Prepare small sketches

Before we will start the main activity let's have a look at examples of different poster designs as an inspiration. (Slides 14-16).

What do you see?

What do you think artists wanted to express?

You can start now. I will let you choose the technique: you can make a collage, use paints only or markers depending on what will suit your design best.

Please remember to use little sketches before you start to work on your poster. I will leave the last slide of the presentation open, so that you can read it when you want. I hope you will find it inspirational. (Slide 17)

Summary + evaluation

Time: 15 minutes

I would like you now to work in groups of 3. Each of you will present her/his work and others will try to analyze it.

Talk about your impressions and try to evaluate the poster considering the rules of the good poster. You have 5 minutes.

How did you like the lesson?

Which parts did you like, and which ones you did not?

Do you think you have learnt something?

If I would ask you to summarize this lesson in five points, what would they be?

⇒ Teacher writes down students' ideas and finishes the lesson.

5.2 Lesson 2: Statues and monuments – Confronting history

Grade level: High school (15 students)

Time: 90 minutes

Learning goals:

- Students define the meaning and importance of statues.
- Students discuss and reflect on controversial statues.
- Students create project of their own version of the existing statue.

Introduction

Time: 7 min

Materials: 4xA3 cardboard paper, markers

⇒ Students will work in a group of 3 to come up with the definition of the word statue.

I would like you now to work in groups. Please use an acrostic method to come up with as many associations with the word statue as you can. You have 5 minutes.

⇒ Afterwards, the teacher asks students to share their ideas and writes down some of them on the whiteboard next to the word 'statue'.

Thank you for your ideas. Let's try to write down the definition of the word statue together.

⇒ Together with the students, the teacher writes down the definition of statue.

Activity 1 Creative writing – Monologue of a statue + discussion

Time: 15 min

Materials: Pictures of statues in A2 format, if possible printed on hard paper

⇒ Students will continue working in a group of 3. Each group will receive a picture of a statue. They will write down the monologue of the statues.

I will now hand out pictures of famous statues. You may know some of them but try not to focus on it too much, instead think about emotions they evoke in you.

I would like you to try to imagine that the statue can speak.

What do you think it would say?

What do you think it would communicate to people who are passing by?

Focus on this question and try to write down a short monologue of the statue. It should be around 5–10 sentences. If there are more people portrayed in the statue, please write a few sentences for each of them or write the monologue of the whole statue. I will leave it up to you. Please do not write or draw on it, we will need it later You have 5 minutes.

⇒ Afterwards, the teacher displays pictures, asks students to read their monologues and starts discussion.

What is the purpose of a statue or monument?

Do you think statues are important? Why?

Do you know any other famous statues?

What kind of message do you think they send us?

Who decides what is memorialized and how a person or event is portrayed?

Do you think we need statues in a public space? Why?

Can you name some statues or monuments in a public space that you have passed by?

What do you feel when you look at them?

Who or what should be memorialized according to you?

<u>Presentation + discussion</u>

Time: 15 min

<u>Slide 1</u>

What messages are you seeing? Whose perspectives are being represented? Whose perspectives are not being represented? Why do you think it's controversial today?

The Early Days statue in San Francisco depicts a Native American on his back, defeated, a Catholic priest above him pointing to the heavens, and an anglicized vaquero bestriding the scene in triumph. The statue is celebrating the state's origins.

<u>Slide 2</u>

Do you know who this man is? Do you know who Winston Churchill was and why he is important to British people?

During World Word Two Churchill's leadership was vital in maintaining morale and leading the country to the victory over Nazi Germany. But in his career, he had more than a few moments of controversy. Today many people have accused the UK's most famous Prime Minister of being racist. He admitted that he "did not really think that people of colour were as capable or as efficient as white people. His statue was defaced with graffiti stating “Churchill was a racist” following Black Lives Matter protests in London connected to the death of George Floyd in Minneapolis.

Slide 3

Do you recognize who is portrayed here?

What is he known for?

What are the statues of Christopher Columbus all around the world celebrating? Whose perspective is being presented here and whose isn’t?

Do you remember our previous lesson about Native Americans?

How do you think they feel about statues celebrating Christopher Columbus's voyages to the New World?

Why is it controversial today?

Slide 4

Do you know who this statue represents?

What do you think about it?

A statue of Abraham Lincoln with a freed slave appearing to kneel at his feet was created to celebrate the freeing of slaves in America. Lincoln holds a copy of the Emancipation Proclamation, while the other is stretched out over the Black man. Ball intended it to look as though the man was rising to freedom, but to many, it looks like he is bowing down or supplicating to Lincoln. A statue was removed from the public park in Boston.

What is your opinion about the statue?

Do you think it should be removed?

Slide 5

Let’s watch a short video now.

Many monuments and statues are being taken down or are being challenged because of ties to a painful legacy. Debates have been raging about what statues are for, which historical figures deserve to be depicted.
What do you think we should do with controversial statues?
What should be done to statues of people whose views or actions don't represent our values today?
What meanings do these statues hold for different groups of people?
What do different sides believe should (or should not) be commemorated about the past?
Should we pull them down or keep them up?
Do you have any other ideas of what to do with them?

Slide 6

Do you think there is an alternative way to solve the problem of problematic statues and monuments without removing them or defecting them? Here is an interesting idea by Banksy.
Do you know Banksy?
Black Lives Matter protesters in Bristol, UK, pulled down the bronze statue of 17th-century slave trader Edward Colston, and then dumped the figure into the river. Colston is regarded both a revered philanthropist and reviled slave trader.
"What should we do with the empty plinth in the middle of Bristol? Here's an idea that caters for both those who miss the Colston statue and those who don't.
We drag him out of the water, put him back on the plinth, tie cable around his neck and commission some life-size bronze statues of protesters in the act of pulling him down. Everyone is happy. A famous day commemorated." Banksy wrote on Instagram.

I would like to share with you one more project I found interesting. The project is called Statues redressed. It took place in Liverpool. Artists and designers were asked to dress statues across the city to challenge or celebrate and debate the role of the monuments

in modern society. I will just share with you two examples of confrontational interventions.

Slide 8

Larry Achiampong has redressed this giant bronze statue of Gladstone by wrapping a pan-African flag tightly around his body. This statue is located in the graveyard where enslaved people in Liverpool were buried. It is a response to the fact that William Gladstone's family fortune came from plantations and slavery.

Slide 9

This three-part installation by designer Taya Hughes is a comment to celebrate European explorers, who claimed they 'discovered' whole continents, while ignoring indigenous populations.

"Three elaborate Elizabethan style ruffs made from traditional fabrics associated with the indigenous populations of Africa, New Zealand and Australia, speak to Taya's personal experience of growing up in Zimbabwe as well as a wider critique of colonial rule and the cruelty and exploitation inflicted across the globe on peoples whose stories and cultures were cut out of history for so long."

What do you think about this project?

Do you like the idea?

Do you think it is a good alternative to removing and destroying?

5.3 Lesson 3: Inclusive toy design

Grade level: Milepost 3 (age 9-11)

Time: 90 min

Learning goals:

- Students explore how the media can play a powerful role in shaping our ideas about gender roles
- Students compare adverts to identify the use of gender in advertising
- Students develop critical thinking skills to examine and question gender stereotyping in advertising by toy companies.
- Students design an inclusive toy

Introduction

Time: 5 min

Materials: Printed worksheets, wool or a string, printed images of toys

⇒ Teacher hands out worksheets.

Slide 1

Before I tell you what the topic of the lesson today is, I would like you to quickly match up the person to the job you think they do on the worksheet. You have one minute.

Teacher goes through answers and discusses students' answers

So, was it easy to guess?

Were your answers mostly correct? If not, why?

What do you think is the point of the task?

Activity 1: Whose toy is this?

Time: 5 min

Materials: Printed A4 papers with words: Girls, Boys, Girls and Boys

⇒ Teacher takes a string or wool and creates a straight line across the whole classroom. She puts paper with the word 'Boys' on one side, 'Girls' on the other and 'Girls and Boys' in the middle.

I want you now to work in pairs. I will give you an envelope with images of toys.

I would like you to place them on the line according to who you think should play with them. You have 3 minutes.

⇒ Teacher asks students to justify their choices and discusses it with the whole class.

What do you think this lesson is going to be about?

How do you think it is connected to the starter activity?

Today we are going to talk about toys, gender stereotypes and equal opportunities. We will talk about the meaning of toys, watch some advertisements and in the end, you will design your own toy.

Activity 2 Advertisements and gender

Time: 10 min

Materials: Printed worksheets

Slide 2-4

I would like you now to have a look at this 'dad 'cartoon image.

What do you think about it?

Do you find it funny? Why?

Now I would like you to look at a few images with toy adverts (slides 3-4). Write down your thoughts/responses to it (worksheet). You have two minutes. After that, in pairs, compare your ideas and discuss them for a few minutes.

What is similar about the images and what is different?

Did anything surprise you about the images and why?

Activity 3 Video + discussion

Time: 10 min

Let's watch a video. Please try to compare the avderts. Write down some notes about your overall impression, consider language and music used in adverts.

Do some words repeat?

⇒ Students watch videos and write down some notes. Teacher asks students to share their thoughts and writes some of them on the board.

How did you like the videos?

Who is the target of the adverts?

Why do you think so?

How are they similar?

How are they different?

How does the language and music used in the adverts differ?

What kind of message does it send about what boys and girls are expected to do?

Slide 6

Did you know that studies show that toys designed for boys are more often connected with construction and machinery, while girls are steered towards dolls and perceived "feminine" interests, such as hairdressing, cooking and cleaning?

The message seemed to be boys should be making things and problem solving, and girls should be caring and nurturing.

What do you think about it?

Do you think the way children are expected and encouraged to play can affect their aspirations and opportunities?

How?

Activity 4: Why are toys important

Time: 10 min

Materials: A2 papers, markers

Slide 7

⇒ Students will be working in a small group of 3 to come up with reasons why toys are important

Let's talk about toys now.

Did you have any favourite toys as a child?

Did you ever want a toy that was from the 'boy section' or the 'girl section'?

How did it make you feel?

You will now work in groups. I want you to really think about why toys are important, what their role is, what they can teach children. Please come up with ten reasons why toys are important and write them down. You have 5 minutes.

⇒ Teacher asks one student from each group to read their reasons. Together they discuss them and agree to choose five of the most important reasons from all suggestions. Teacher writes them down on the board.

How do you think toys can affect children's dreams and aspirations?

And how do the toys we play with shape the people we grow up to be?

There is nothing wrong with girls playing with dolls and boys with cars, but it shouldn't define who they are or going to be in the future. Play does prepare children for life and both boys and girls need broad options.

Slide 8

Before you start working on your projects, I would like to show you something that most of my students find quite funny. It is an ads remixer designed by a video remix artist.

⇒ Teacher shows a few mash ups of the ads targeting boys and girls.

Why do you think we find this remixed video funny?

Do they make you realize something?

Activity 5 – Inclusive toy design

Time: 35 min

Materials: Inclusive Toy worksheets, A2 papers, old posters, magazines, newspapers, cardboards, coloured paper, glue stick, paints, markers.

Teacher divides students into four groups and gives each group A2 paper and Inclusive toy worksheets.

I would like you to use the collage method and prepare an inclusive toy design. Please start by discussing how you can make it inclusive.

Consider who is going to be your target and what skills should your toy develop.

Think about the colours you are going to use.

Use the worksheets I gave you to describe it.

Once you are done you are going to advertise your toy to the class, think about the language you are going to use. In the end we will together evaluate your projects.

Please let me know if you have any further questions. You have 35 minutes.

⇒ The teacher wrote down on board the steps and criteria

Summary + Evaluation

Time: 15 min

⇒ Students will present their designs to the class. Their peers together with the teacher will evaluate the project. They will consider the visual side, general idea and how the toy meets the requirements of being inclusive.

Why do you think it is important that toys are inclusive?

How do you think gender stereotypes in toys may influence little children?

Who do you think decides to divide the toys into 'boy section' and 'girl section' and why?

Do you think you can make a difference? How?

Do you think you have learnt something new today?

Did you enjoy the lesson?

Thank you all for your great designs and being active and involved.

5.4 Lesson 4: Gender inequalities

Grade level: Milepost 3 (age 9-11)

Time: 90 minutes

Learning goals:

- Students will be able to define what feminism is and why it is important.
- Students will challenge their own preconceptions about gender roles.
- Students will reflect on harmful stereotypes about gender roles.
- Students will create mini billboards as a social commentary.

Introduction

Time: 7 minutes

Materials: A3 papers

I will now split you into two groups: boys and girls.

Boys I would like you to think and discuss together what are in your opinion the advantages and disadvantages of being a girl.

Girls do the same with advantages and disadvantages of being a boy.

Record your answers on a paper. I would really like you to think it through and give me your serious and genuine opinions. You have 5 minutes.

⇒ After that, the teacher collects papers and asks the class to split into a few smaller groups (mixed boys and girls) to confront and discuss their opinions.

Let's now have a look at some of your ideas.

⇒ Teacher reads some of the students' statements and discusses them with the whole class.

Do you agree with this opinion pros/cons about girls/boys?

Why/Why not?

Did some of the opinions surprise you?

Do you think they are accurate?

Did you find some of the opinions unfair or harmful? Why?

What happens when we put people in groups rather than look at everybody as individuals?

Why do you think we tend to stereotype?

Can you name any other stereotypes about men and women?

Today we are going to talk about feminism and gender inequalities.

We will try together to create a definition of feminism.

We will watch some videos and discuss them. In the end you are going to work in groups to prepare small billboards that we are going to display around the school.

Activity 1: Definition of feminism

Time: 7 minutes

Materials: A3 papers

Are you all familiar with the term feminism?

I would like you now to work in a group to come up with as many ideas you have about feminist. You have 5 minutes.

⇒ Teacher divides pupils into 4 groups and instructs them to brainstorm images, words, and ideas they associate with the word "feminism". After all groups share their ideas, the teacher together with students writes down the definition of feminism on the whiteboard.

Do you all agree with this definition?

Would you agree that feminism is mostly about equality?

Do you think feminism is important?

Do you think it is still needed? Why?

Do you remember our previous lesson about toys?

Do you see any relation to today's topic?

Activity 2 Barometer

Time: 5 minutes

I would like you now to stand in the middle of the classroom (we may need to move some tables). We will play a Barometer game. Let's agree that the right side of the

classroom will "strongly agree" whereas the left side "strongly disagree". I will now read aloud several statements. After I read them out, you have to take a stand on the line based on how you feel about it. It can be on the left or right side or anywhere in between. Are you ready?

Women and men should have equal rights and opportunities.

Men should stay at home with children.

It's ok that men earn more than women.

Women should stay at home with children.

Women should cook and clean at home.

Men are better drivers than women.

Men and women should share domestic responsibilities.

Women should always try to look pretty.

Being a pilot or an engineer isn't a job for a woman.

Men are in general better leaders than women.

Women should be subtle and delicate.

⇒ Teacher sums up the activity and encourages students to think about what their definition of feminism really means in practice.

Were there any statements that you strongly agreed/disagreed with? Why?

Were you surprised by some of your own choices?

How do you think stereotypes like 'Women should be subtle and delicate' or 'Men should never cry' can be harmful for a person?

Have you ever experienced being stereotyped because of your gender?

What did it feel like?

<u>Activity 3 Video + discussion</u>

Time: 5 minutes

We will now watch a video called "What if men and women switched for a day?"

I would like you to pay attention to the information that is new or shocking to you.

You can make some notes if you want to.

⇒ Students watch the video. Teacher discusses the student's opinions.

Did you like the video?

Why was it funny?

Did it touch on some important topics?

Presentation + discussion

Time: 15 minutes

Slide 2

In 2015 there were only 21 female heads of state in the entire world.

Although women make up 49.6% of the world's population, only 11 women served as heads of state in 2015, whilst 10 served as heads of government.

Do you think it is fair that only tenth of the world leaders making important decisions for all of us are women?

Slide 3

Over 150 countries have at least one actively sexist law

Many of these laws reinforce the notion that a woman exists as the property of a man. In Yemen, Saudi Arabia or Egypt are forced to rely on male guardians, they cannot leave the house without permission of their guardian. In Cameroon, a husband can prevent his wife from taking a job if he does not approve of it.

Slides 4-5

Each minute, 28 girls are married before they are ready.

Globally, the total number of girls married in childhood is estimated at 12 million per year.

Early marriage harms the development and wellbeing of girls, through limited education and employment opportunities, social isolation and domestic violence.

Can you imagine being married now?

Did you know that girls your age are often forced to marry a man much older than them?

How do you think it makes them feel?

Slide 6

In most countries, women only earn between 60 and 75% of men's wages - for the same work.

The gender pay gap knows no borders, so whether you're a farmer in Kenya or an actress in Hollywood, it's likely you'll only be paid two-thirds as much as your male counterpart.

⇒ Students watch short video about wage gaps in Hollywood

Do you think it's fair?

Who do you think decides about it?

Do you think women and men should be paid equally for the same job?

Why do you think women often accept less money than a man for the same job?

What do you think can be done to change it?

Would you be able to stand up for yourself if you've learned you earn less for doing the same job?

Slide 7

A woman is twice more likely to be illiterate than a man. Because she is twice as likely to miss out on education completely. Around the world, 63 million girls are currently out of school. Girls who do not complete school are not only more likely to live in extreme poverty, they also miss out on important knowledge that affects all areas of life - from how to protect their sexual health to how to defend their own human rights.

What do you think would happen if you couldn't go to school?

Why do you think it is important to have equal access to education?

Slide 8

To sum up, I would like you to watch a video starring Emma Watson.

Which famous movies do you remember her from?

Well, she is a grown-up woman now and she is known to fight for equal rights.

Let's listen to her short speech.

What do you think about her words?

Did something surprise you?

Let's come back to the definition of feminism from the first part of the lesson.

Would you like to add something to it?

Have you ever met with the opinion that feminism is about proving women are better than men?

Would you agree with that?

Do you think feminists hate men?

Do you think only women can be a feminist? Why/Why not?

If you were to choose one word to best describe what feminism is, what would it be?

Slide 9

Why do you think equal rights are important?

How do you think they can influence your life and future?

Main activity: Mini billboards - Art as a social commentary.

Time: 35 minutes

Materials: A2 papers, paints, paint brushes, paint rollers, scissors, markers, coloured papers.

I would like you now to think about important issues we have discussed today.

Your task is going to be to design a mini billboard that informs others of the issue that is most important to you.

It can be about harmful gender stereotypes or one of the gender inequalities we've discussed. I will leave it up to you.

I want you to use images and text to visualize your ideas, share your thoughts and promote change. We will display your work around the school later.

Your art will function as a social commentary.

Social commentary is having a strong opinion on a current issue in society and promoting change by informing the public.

Let's have a look at a few examples of posters that function like social comments.

Slides 11-13

⇒ Teacher shows students various examples of billboards created by artists as part of ForFreedoms, The Billboard Creative. Teacher leads students through a SEE, THINK, WONDER routine while looking at each billboard.

SEE	What do you see?
THINK	What do you think is going on?
WONDER	What does it make you wonder?

Before you start working on your project think:

What words or text can you use to describe the issue and promote change?

What images can you use to depict the issue and promote change?

<u>Summary + Evaluation</u>

Time: 8 minutes

⇒ After students are finished with their billboard designs, the teacher asks them to pair up. Students will use SEE, THINK, WONDER routine to discuss their design.

⇒ Teacher will display all mini billboards in a visible place. Teacher sums up the lesson.

How do you like the projects?

Which one caught your interest and why?

How does it promote change?

How does it function as a social commentary?

I would like us now to summarize the lesson. If I was about to ask you five main things you have learnt today, what would it be?

⇒ Teacher writes down ideas on the whiteboard and finishes the lesson.

If there is some time left students can watch a video clip with the song for International Women Day (Slide 15).

Seznam použitých pramenů a literatury

- ACUFF. J. (Mis)Information highways: A critique of online resources for multicultural art education. International Journal of Education through Art10(3), 2014.
- ACUFF, J. Discursive underground: Re-transcribing the history of art education using critical multicultural education. Visual Inquiry, Volume 2, Number 3, , str. 219-231(13), 2013.
- ACUFF, J. Being a Critical Multicultural Pedagogue in the Art Education Classroom, Critical Studies in Education, v59 n1, 2018.
- BOYLE BAISE, M. Multicultural Education From a Pedagogical Perspective: A Response to Radical Critiques, Interchange volume 29, 1998.
- BURYÁNEK, J. a kol. Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy. 2002.
- CHAMLERS, G. Cultural colonialism and art education: Eurocentric and racist roots of art education in; In D. Boughton & R. Mason (Eds.), Beyond Multicultural Education: International Perspectives,1999.
- CHILDS, K. Integrating Multiculturalism in Education for the 2020 Classroom: Moving beyond the "Melting Pot" of Festivals and Recognition Months in: Journal for Multicultural Education. 2017.
- DESAI, Dipti, Imagining difference: The politics of representation in multicultural art education. Studies in Art Education, Vol. 41, No. 2, 2000.
- EBERHARD, J, L. Science: *The 'Colorblind' Approach to Racism Doesn't Work*. Literary Hub, 2019.
- GAMAGE, S. Current Thinking about Critical Multicultural and Critical Race Theory in Education. In book: Interrogating Commonsense: Teaching for Social Justice, 2009.

- HIRT, T. Přehled myšlenkových proudů a kritik multikulturalismu. In: ROSŮLEK, P. a kol. Politická filozofie: Aktuální problémy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
- LADSON – BILLINGS, G. Yes, but how do we do it?". Practicing culturally relevant pedagogy. In J. G. Landsman & C. W. Lewis (Eds.), White teachers/Diverse Classrooms: Creating inclusive schools, building on students' diversity, and providing true educational equity, 2011.
- MAY, Stephen, Critical Multiculturalism, Rethinking Multicultural and Antiracist Education, 1999
- McLAREN, Petr. Critical Pedagogy and Predatory Culture: Oppositional Politics in a Postmodern Era,1995.
- NIETO, Sonia, Moving beyond Tolerance in Multicultural Education. 1994.
- SLEETER, Ch. E. a C. A. GRANT. Making Choices for Multicultural Education: Five Approaches to Race, Class, and Gender. New York: Wiley, 2009.
- SOLIMAN, Izabel, Interrogating Commonsense: Teaching for Social Justice, 2009.
- STEINBERG, S. R. Diversity and Multiculturalism: A Reader. New York: Peter Lang, 2009.
- TAYLOR, Ch. Politics of Recognition.Princeton University Press, 1994.
- VANIČKOVÁ, Katarína, Retreat from arguments of cultural relativism and its impact on the conception of multicultural education. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.2016.

Lesson 1:

https://www.penguin.com/static/images/yr/pdf/tl-guide-nativeamericans.pdf

http://jmacpratt.weebly.com/social-justice-poster.html

https://www.powwows.com/the-media-doesnt-show-everything-heres-some-aspects-of-native-american-communities-you-wont-see-on-tv/

https://society6.com/posters/social-justice

https://www.bunkyechohawk.com
https://secure.understandingprejudice.org/teach/native.htm
https://www.tiktok.com/music/What-Native-are-you-6859575422707944198?is_copy_url=1&is_from_webapp=v1
Lesson 2:
https://www.antiracistartteachers.org/anti-racist-art-lessons/high/statues-and-monuments
https://www.dezeen.com/2020/06/11/banksy-edward-colston-statue-slave-trader/
https://www.statuesredressed.com
https://www.facinghistory.org/sites/default/files/Student%20Activities_%20Confronting%20History_Transforming_Monuments_Updated.pdf
https://www.bbc.com/news/magazine-29701767
https://edition.cnn.com/2020/06/10/opinions/churchill-racist-great-white-men-view-toye-opinion/index.html
https://www.washingtonpost.com/history/2020/12/29/lincoln-statue-removed-boston-dc/
Lesson 3:
https://www.lettoysbetoys.org.uk/resources/lesson-plan-for-upper-ks2/
https://www.npr.org/2019/03/26/705824731/sparkle-unicorns-and-fart-ninjas-what-parents-can-do-about-gendered-toys?t=1632130710171&t=1632388841733
https://hrc-prod-requests.s3-us-west-2.amazonaws.com/welcoming-schools/documents/WS_Lesson_Examining_Gender_Marketing_Persuasive_Letter.pdf?mtime=20200713131922&focal=none
https://www.nytimes.com/2018/02/05/well/family/gender-stereotypes-children-toys.html
https://www.bbc.com/news/magazine-25857895
Lesson 4:
https://www.plannedparenthood.org/learn/gender-identity/sex-gender-identity/what-are-gender-roles-and-stereotypes

https://hbswk.hbs.edu/item/how-gender-stereotypes-less-than-br-greater-than-kill-a-woman-s-less-than-br-greater-than-self-confidence
https://www.cnet.com/news/power-company-holds-facebook-bikini-contest-to-choose-interns/?ftag=COS-05-10aaa0h&utm_campaign=trueAnthem%3A+Trending+Content&utm_content=595035e6a167da00074f55a3&utm_medium=trueAnthem&utm_source=facebook
https://www.internationalwomensday.com/Activity/12720/BestPractice-IWDvideos
https://www.plannedparenthood.org/learn/gender-identity/sex-gender-identity/what-are-gender-roles-and-stereotypes
https://www.weforum.org/agenda/2019/03/surprising-stats-about-gender-inequality/
https://borgenproject.org/womens-rights-in-yemen/
https://www.insider.com/worst-countries-for-women-2018-3#2-afghanistan-9
https://www.globalpartnership.org/news/infographic/12-years-break-down-barriers-girls-education
https://forfreedoms.org/billboards
https://www.antiracistartteachers.org/anti-racist-art-lessons/elementary/mini-billboards
https://www.thebillboardcreative.com